

ЦИЈЕНА:
за Црну Гору на годину 10 перп., на по год.
5 перп.; ван земље 15 франака у злату.

за Црну Гору БРОЈ 10 ПАРА
за СТРАНЕ ЗЕМЉЕ БРОЈ 20 ПАРА

ЛИСТ ИЗЛАЗИ
СРИЈЕДОМ и ПЕТКОМ

ВЈЕСНИК

АДРЕСА:
„Вјесник“ Цетиње, (Црна Гора)
ADRESSE:
„Vjesnik“ Cetinje (Montenegro)

РУКОПИСЕ ВАЉА СЛАТИ УРЕДНИШТВУ „ВЈЕСНИКА“
А ПРЕПЛАТУ И ОГЛАСЕ АДМИНИСТРАЦИЈИ
ОГЛАСИ СЕ НАПЛАЋУЈУ ПО ПОГОДБИ

Цетиње, 3. априла

Народна Скупштина досадашњим својим радом одговорила је очекивањима, која у њу полагаху пријатељи напретка наше земље. Оправдала је наде оптимиста и разбила црне облаке скептика. Наш садашњи Парламент, у којем су несумњиво усредоточене све струје наше јавности и у којем је бољи дио народне мисли нашао својега представника и чувара, много је задужио сав наш народ. Задужио је народ не толико пренагљеношћу рада — јер су најгори Парламенти, који се спусте на улогу експресне машине за гласање — колико дубоким схватањем своје улоге у новим приликама и мудрим избјегавањем скокова с једне а чувањем слободе и уставнога реда с друге стране. Заслуга је Народне Скупштине, што су у тешким данима послје ратова и послје разних искушења положени основи мирноме раду. Она је унијела мир у духове, спокојство у срца. Заморност је замијенила подстицајима за нови срећнији живот; остатке иједа и личних мржња ублажила је толеранцијом, а незадовољству, којег свуда и вазда мора бити у вишој или мањој мјери, дала је у слободној дискусији свега и свачега поуздан вентил, да издуши јавним каналима, које ћемо сви моћи видјети. Осим тога поставила је равнотежу међу ријечима и дјелима, обуздавајући крила сањалица и гонећи у утакмицу апатичне. Ставила је границу између могућности и немогућности, тражећи мјеру и од неискусних, који стварност још не умију да виде, и од искусних, који стварност неће да виде. Њена је највећа врлина у томе, што сама собом представља јемство противу напатка и штете, не трчећи у исто вријеме да нас награди великим бројем плодова напретка. Ови ће сами од себе доћи и избујати у народном животу, само кад се једном увријежила свијест о немогућности и фаталности повратка унатраг. Ту свијест је нова Народна Скупштина усадила у наша срца. Закони, који по приједлогу Краљ. Владе од Скупштине бивају проучавани, претресани и изгласани, могу, као и све људске творевине, имати и својих недостатака; али је очигледно, да одговарају потребама новог времена, да су нужни и у начелима, која представљају, добри. Закони се могу према искуствима и мијењати и дотјеривати, али је овдје много важнија мисао слободе, којој је Народна Скупштина вјерна, и истом јемчи боље дане нашем домаћем животу. Са том мишљу Народна Скупштина тврдо је спојила и националну мисао нашега племена и са њом сву озбиљност размијевања положаја, у којем се налазимо послје потоњих великих историских догађаја.

Овијех радосних дана Васкрса, кад се уз пријатност одмора и побожна осјећања развијају размишљања о прошлости и садашњости, о свршеном и несвршеном, народни посланици могу са задовољством да се осврну на свој досадашњи рад, свјесни да су беспријекорно вршили своју дужност и одговорили задатцима новог времена.

Питање о Ловћену

— Схватање „Народних Листа“ и „Трибуна“ —

Још није из Беча дато Црној Гори задовољење за Сјенокос, а бечки војни лист „Милитерише Рундшау“ императивно тражи да Црна Гора преда Аустрији Ловћен, који је за Црну Гору од толике стратегијске вриједности, да би без њега њен опстанак био онемогућен. Важност Ловћена уочили су ратоборни аустријски грамзивци тек у почетку 1909. године, кад су аустријско ратно бродовље тако озбиљно кренуло против Црне Горе, да се свакога часа очекивао ратни сукоб. Тадашње је искуство, прије свега, открило ту истину, да Бока Которска нема за Аустрију оне војне важности, као што се о томе мислило цијело стољеће, и да су стотине милиона, утрошене на утврђење Боке Которске, биле просто бачене. Послије овог искуства приступило се стварању ратног пристаништа у Шибенику, и Бока Которска, што се њеног војног значаја тиче, страшно је опала. У толико се више појео значај Ловћена. Ако је Црна Гора већ онда сасвим одлучно и разговорно одговорила на све бечке понуде и пријетње, да Ловћен не даје нити продати, не да ће га, ако устреба, бранити до последњег војника, очигледно је, да ће га сада, послје срећног рата, кад има још једнако толико војске, још живије држати.

Наше је мишљење да би аустро-угарски министар војни, више допринио пријетвању аустро-угарске одбране и силе за кријеме мира, кад би потпуно официјеру у својем подручју, да се мање баве политиком и да брину о неопоставимим случајевима који плаћају данак. Свака војска је, прије свега, за то позвана, да брани домаће становиштво од пренапада злог суседа. Али, Црна Гора није зао сусјед Аустрије, јер она нити напада, нити изазива, већ хоће да живи у миру с Аустријом, као што је то њена влада посвједочила својим мирним и тактичним држањем послје кратког догађаја на Сјенокосу, где је била у праву употребити силу против насиља. Становиштво монархије било би до дна душе увријеђено и понижено, кад би се према Црној Гори поступило некавалерски. Што је она мала и много пуга слабија, то баш мора бити разлог, да се с њоме поступа увијек и у свакој прилици пристојно.

У неколико је нама дао задовољење „Фремденблат“ изјавом, да се бечка влада, на глас војног органа, није ни осврнула.

Римска „Трибуна“ доноси чланак из пера Франческа Копола о односима између Аустрије и Италије, нарочито због последњих догађаја, као што су: питање италијанског универзитета у Аустрији, прогањање Италијана у Монархији и питање Ловћена. Изгледа, вели, писац, да саставник Ди Сан Ђулијана са грофом Берхтолом, и ако ће се остварити, неће ићи глатко, нити ће се на њему два савезничка министра разговарати с оном интимношћу и искреношћу, како би требало да буде: јер поменути догађаји ипак унијели су донекле нерасположења међу савезницима.

Изгледа да компетентни аустријски кругови мало воде рачуна о осјећајима Италијана. Кад допуштају да аустријски органи често врше осјетљивост наших сународника и изазивају реперкусије у краљевини код своје браће. Требало би се тога клонити.

Али осим тога, дошла је још једна ствар, од велике међународне важности и од великог интереса по Италију, а то је питање Ловћена. И ако се са званичне стране демантовало, и ако ми вјерујемо да се аустријска влада за сада не би упуштала у ту авантуру, ипак морамо још сада изјавити, да нијесмо сигурни

да ће аустријска влада и даље одбијати предлоге војних кругова односно заузимања Ловћена. Јер ако сада не налази да јој је згодно вријеме, можда ће доцније пристати и заиста затвожити Ловћен. Стога треба да будемо на чисто с тим питањем и да се Аустрија узме на ум, да ће у томе случају имати посла више с Италијом него са Црном Гором и Србијом. Ловћен доминира Цетињем и Которским Заливом, тако да би Аустрија од Котора направити огромно ратно пристаниште првога реда на Јадранском Мору, које би грозило равнотежи Јадранског Мора, која је главна база нашега савеза с Аустријом и нашега пријатељства; то би још пореметило и наш споразум с Аустријом о Арбанији. Према томе Италија би жртвовала савез и пријатељство с Аустријом да спријечи заузимање Ловћена.

Аустрија би ваљало да се чува тих компликација и да настоји да не компромитује савез, који њој, с обзиром на њене унутрашње политичке прилике и трзавице, треба за цијело више него нама.

То треба да зна Аустрија, па и остала Европа.

Оно што смо казали о Ловћену, можемо тврдити да тако мисли сва Италија једнодушно.

Петљавина у Арбанији

Биоградска „Самоуправа пише:

У пркос свим напоменама, чињеним са многих страна, којима се тврдило, да се не може склопити самостална, модерна држава од арбанашких племена, подијељених на три вјере, без икакве културе, без икакве заједнице у погледу језика и политичких тежња. — Европа је, одајући своје симпатије за принцип народности, декретовала аутономију Албанији. Та претезност европске воље над ствариошћу, на сваки начин, није могла остати без логичних последица. Те последице још ће да дуго реметију спокојство европскога свијета, и стварати опасности за европски мир.

У Арбанији, ствари никако не иду како треба. За кнеза Вида неки листови већ говоре, да је заробљеник у Драчу. То је, можда претерано. Међутим несумњиво је, да он, данас, не држи крму државне управе у својим рукама, а догађаји, међу тим, умичују правди, који никако не може улити поверење у могућност консолидовања нове државе.

Одлука Европе о стварању аутономне Арбаније, дакле, била је једна политичка погрешка, која се већ почиње свитити. Ту погрешку још је више отежала одлука, донесена по настојавању појединих Сила у циљу што јачег размицања граница Арбаније, да знатан дио Епира, насељен претежно јелинским елементом припадне Арбанији. Код одређивања сјeverне Арбаније, почињене су погрешке противу економског реда ствари. Те погрешке светиће се у будућности. Погрешка, учињена са додељивањем сјeverнога Епира Арбанији, већ се свети. Далеко културнији и у сваком погледу развијенији од Арбанаса, Епирици не могу да се задовоље школском и црквеном аутономијом, а да, у административном погледу, буду остављени на милост и немилост Албанцима, који су према њима непријатељски расположени и из вјерских и из националних обзира. Они сасвим добро знају да би им, у томе случају, и живот и имање висило о танкој и слабој длани добре воље код некултурних Арбанаса. А они, из властитог искуства, са свим добро знају, колико се могу ослопити на тај елемент. Њихов отпор према тежњи, да их вргну под власт Арбанаса, дакле не само да је разумљив, него је у пуној мјери и оправдан.

Арбанија, дакле, по многим знацима који се још сада показују, тешко да може, још за дуги низ година, рачунати на унутрашњу срећност. Осим унутрашњих незгода, и страни утицаји који се у њој оштро боре међу собом, биће стална сметња у томе правцу. Слика, које се у овај мах развијају у Скадру, врло рјечито говоре у прилог томе скептицизму. И Европа у име интереса својега спокојства, прије а послје, и *polens volens*, наћиће се најзад пред неодољивом дужношћу, да приступи поправљању своје погрешке, из које се, до душе, види њена оданост према принципу народности, њена добра воља да припомogne да се и некултурна арбанашка племена ко-

ристе тим принципом, али и из које се она морала увјерити да свака воља мора да падне пред материјалном немогућношћу њенога извршења...

Погранични саобраћај између Босне и Новопазарског Санџака

Сарајевској трговачкој и обртничкој комори стизале су у задње доба често притужбе, да се путници, који у трговинском послу прелазе из Санџака новопазарског у Босну задржавају у пограничним мјестима кадшто по 6 до 8 дана, док стигне из Сарајева одобрење, да им се дозволи слободан пролаз. Услјед тога се је догађало да су неки трговци, који нијесу хтјели дангубити у којем пограничном мјесту, чекајући на владину дозволу да прођу, одустајали од свог даљњег путовања и враћали се натраг. Овакво стање ствари било је врло штетно по трговински саобраћај између Босне и Санџака и подесно дага сврати на другу страну, што би по Босну и Херцеговину било свакако од велике штете. Највећа је сметња за нормалне путнички саобраћај на босанско-херцеговачкој граници према Санџаку била та, што су аустријске пограничне власти захтијевале од путника, који су прелазили у Босну, да им пасоши буду снабђевени визумом аустро-угарских надлежних конзуларних области.

Комора је, у интересу правилног развитка трговинских одношаја између Босне и Новопазарског Санџака, интервенирала ради тога код земаљске владе, која јој је саопштила, да су само подређени погранични органи у појединим случајевима тражили визум. Међутим на коморину интервенцију, влада је пограничне области поновно упутила, да је у промету са Србијом довољан редовити пасош без визума. Што се пак тиче промета са Црном Гором, односно са црногорским дијелом Санџака, земаљска влада настоји, да у конкретним случајевима по могућности олакша гледи путничких легитимација постојеће прописе, који се у опће једнострано примијенити не могу. „Српска Ријеч“

Нијемац о Аустрији

— Чланак Георга Готхајна —

Под горњим насловом „Фосише Цајтунг“ има уводни чланак Георга Готхајна, члана њемачког Рајхстага, у коме оштро критикује аустријску политику према балканским државама, а нарочито према Србији и Црној Гори.

У томе чланку у главном се каже: Аустро-Угарска је наспрам Србије и Црне Горе водила политику „нитковског поступања“, а таква политика може још имати своје дражи у односима између јачег и љешшег пола, али вођење такве политике међу народима, увијек је наопако, а најгоре је онда, када се таква политика врши на привредном пољу.

Аустро-Угарска је поступала са овим државама као са објектом за експлоатисање својих интереса, и зато је удешавала да те земље што је могуће више само од ње зависе. Ми, напосљетку, можемо и разумјети, да ни Аустрија, ни Италија, не би могле трпјети, да ове државе подигну своја рагна пристаништа на Јадранском Мору, јер то би могло у себи скривати опасност, да би такво пристаниште постало де факто ратно пристаниште које друге Велике Силе, али привредни интереси ових земаља апсолутно захтијевају, да им се отвори излазак на море за њихову трговину, те да постану једном независне од једностране и тјесногруде царинске и железничке аустро-угарске политике.

Србија се, дакле, под таквим околностима никако није могла привредно раз-

вијати, те према томе није била ни по- добна да дође до потребних продуката европске индустрије. Због аустријске са- обраћајне политике, чињене су и немач- кој извозној роби за Србију и Црну Го- ру велике сметње. И наши немачки при- вредни интереси захтијевали су, да Србија добије своје трговинско пристаниште на отвореном мору, али у томе немачка по- литика није успјела, јер се кретала само у пловним водама службене Аустрије, те је била прожета вјеровањем, да су ове земље по својој географској положају потрошачке области само за аустријску индустрију.

Аустријско-Угарска није са својом поли- тиком умјела да задобије симпатије бал- канских држава и да их морално освоји, напротив, — њој никада није било јасно, да противника, кога нисмо у стању уни- штити, морамо учинити својим пријате- љем и савезником. Али у колико је већа погрешка такве аустријске политике, у толико мање има Немачка разлога да пада у такве исте погрешке, те када трговци и индустријалци из немачке цар- евине захтијевају од својих дипломат- ских и конзуларних заступника на Бал- кану, да их потпомогну у њиховоме раду, то онда не може се сматрати као кон- куренција аустријским интересима, јер по- грешка аустријска политика коначно је учинила, да се на мјесто аустријске робе, сада тамо првенствено употребљује фран- цуска, белгијска и енглеска роба. Лажна је то сентименталност, када се из обзира према свом савезничком другу нема до- вољно храбрости за чување немачких трговачких интереса.

Немачка је године 1891. допустила Аустрији да води преговоре са Србијом и Бугарском за склапање трговинских уговора и у име Немачке, а то смо исто учинили и 1904. године. Међутим било би зло, када би и 1917. године, када се буду опет обнављали трговачки уговори, учинили иску такву погрешку. Ми за своје посреднике не смијемо узимати оне, који су крајње неомиљени код оних са којима желимо да склапамо уговоре.

Интервју румунског краља

„Матеп“ доноси разговор, који је у првој половини марта водио његов глав- ни уредник Лозан са румунским краљем Каролом. Румунски краљ је прво говорио о прошлости

„Ја сам дошао овамо, рекао је краљ, кад ова палата није ни егзистирала, кад је да би се дошло у Јаш, било потребно сто коња, јер није било ни једног друма. Ја сам поносит због данашње Румуније, али ја волим и ондашњу Румунију. Ни- када не би дозволио да ова палата буде реновирана. Један народ не може живје- ти само од напретка, него је потребна и традиција, успомена. Морају се волити старе ствари, као и стари људи, с тога сам ја конзервативан. Краљеви морају увијек бити мало конзервативни.“

Тада је прешао краљ на Арбанију. На примједбу, да краљ гаји очинску њежност према Арбанији, краљ је смешећи се рекао: „Реците боље, њежност кума према кумчегу. То је природно, јер су од уви- јек постојали између Арбаније и Руму- није најближи односи. Читава арбанска села насељена су Румунима. Ми смо у Арбанију увели латинска писмена, ми смо у Букурешту саградили прву арба- нашку цркву.“

ЛИСТАК

Модерни вајари

Обично, кад се прође музејским дво- ранама за античку умјетност и кад се за- стане пред „Марсијасом“ или пред „Ми- лонском Венером“, ко је имао ту срећу да са неизрециво срећним очима застане, — или пред оном дивном дивотницом „А- мазонком која умире“, гдје се у сваком са- вршено изведеном набору одијела око појаса осјећа клоуџе и љепота овалних пинаса красног тијела које се лагано нагиње и клоне, онда обично, уморни од пресрећних импресија, изађемо из дво- ране, слегнувши раменима и речемо:

„Ми данас данашњи не дајемо ништа, ми смо само извитогерени нацери“. То је истина: идеалну, хармонијску античку љепоту скульптуру ми не можемо никад дати, и кад покушавамо дати, ми дајемо или плагирану и неистиниту, неповедену и недодумену, или дајемо скульптуру пе- јаке, сладуњаве љепоте форми. Али ми данас, кад дајемо велику скульптуру, не дајемо скульптуру љепоте некадање, него љепоте наше.

Да се види та љепота наше скульптуре, треба је само гледати како треба. И онда ће се увидјети да послје епохе великих античких мајстора и послје епохе Микел Анђелове, скульптура није била никад на вишем ступњу као данас. Али љепоту савремене скульптуре треба гледати и дуго гледати да се види сва величина њена. И треба је гледати само код ње-

„Дјело, наставио је краљ, које је тамо доље предузето, достојно је Европе и ако би имало успјеха, служило на част европској цивилизацији. Ја сам своје не- ћаку рекао: „Ако се будеш предао томе задатку, то је велико и лијепо за јед- ног књаза“. Надам се да му Европа неће одрећи потпору, јер он ради у име Ев- ропе.“

Даље је краљ рекао: „Мир се мора очувати: нови рат би био грозна ствар: он се мора по сваку ције- ну отклонити, али се не смије заборави- ти, да данас не стварају рат суверени као некад, него народи. Има народних струја, против којих су владари немоћни.“

Краљ је изразио своје задовољство о успјеху мобилизације у Румунији, која мо- же да послужи као велики наук. При томе се има могућности, рекао је краљ, да се сазнају по неке заблуде и да се поправе. Имали смо прилике да изврши- мо велике маневре на ратној позји.“

За тим је краљ говорио о посљедњим преговорима мира, у којима се Румунија показала јако помиљива и великодушна. Краљ Карло је додао:

„Није зависило од мене, да Бугарска задржи Једрене, које је освојила оружјем; ништа је зависило од мене, да Бугарима буде додијељена Кавала. Немачки цар ми ја послао један врло одлучан теле- грам у корист Грчке. Мени је било по- знато и мишљење Француске у том пита- њу. Није било могуће дакле ништа уни- штити, али Бугари имају нама да благо- даре за Порто Лагос и Ксанти, тако богат предно дуваном. Бугарска има нама да благодари за излаз на Егејско Море. Ја се дивим храбрости Словена. Кад је генерал Фичев био код мене, ја сам му рекао: „Ја сам војник и цијеним оно што је бугарски војник урадио, али ја сам и политичар, и не могу да цијеним оно што су бугарски политичари урадили.“

Краљ је даље говорио о потреби доб- ре војске: „Да, свака држава мора имати добру војску и добре финансије.“

Дневник

Отпутовао на Ријеку. Његово Величанство Краљ отпутовао је данас на Ријеку, гдје ће у кругу Краљевске Породице провести ускрш- ње празнике.

Честитао празник. Његово Ве- личанство Краљ ујутру је у неде- љу Српском Прјемају урочишту барском г. др. Н. Добрецићу те- леграм, који је немачки доданицима римокатоличке вјере честитао празнике Васкрса.

Вратили се. Њихова Краљ. Ви- сочанства Насљедник и Насљед- ница вратили су се са Тополице и Цетиње.

Дипломатске вијести. Г. Дела- рош-Верне, француски посланик, вратио се са подужега одсуства на Цетиње.

Интерпелација о Дврснику. У биоградским листовима „Правди“ и „Балкану“, а у дописима са Це- тиња, биле су штампане публика-

них највећих мајстора, губећи све оста- ло из вида. Она данас није мирна, као уснула љепотица, што се може свиђати благом укусу који је заљубљен у ње- жности и лијеке форме, она је данас сва изражај замаха, немира и полета. Она је изражај страховитих конвулсија и грче- ња модерног живота, изражај паранои- ских снага у данашњем јурењу напријед пред сасвим неодређеном будућношћу, која се приближава и која се ни од нај- јачих умова не да предвидјети.

Она је изражај те страховито начете динамичне данашњице, која уз гвоздено звекетање модерних чудеса хрли напри- јед, незнано куда. Модерни живот се показује пред очима данашњег умјетника у безброј видова; предмети су необично сложени и многоструки, гледају до сад није било толико сложености, ни толико напрезања, ни трзања свих могућих жи- вотних снага као данас. Зато је и мента- литет савременог умјетника пун немира. Нема више данас, у најбољим случајевима, скульптуре слатких, савршених форма, него најгорче грчења и ломљења снаге, јер дајући милионе за модерне дрдно- те, мучимо можда исте муке убогага роба што је на жеженој жежи износио камене за пирамиде. То је та динамичка модерне скульптуре о којој се говори. Дабоме, модерна скульптура није само то, она је пуна варијација, дајући живот у његовим многоструким, различитим видовима. Прешавши преко тога, да би се говорило о скульптури као скульптури, она је у много- чем коракнула напријед, напријед. По тачном схватању свога естетичног зако- на, она се сасвим извукла из одијела;

у којима се тврдило да је по- зиција „Дврсник“ недалеко од Гра- хова продана Аустрији. Тијем по- водом у Народној Скупштини била је поднесена интерпелација, на коју је ономад одговорио председник Владе г. дивизијар сердар Ј. Ву- којић. Г. Предсједник је најприје изложио на основу докумената све фазе, кроз које је пролазило пи- тање о разграничењу с Аустријом на страни Грахова, камо спада и „Дврсник“. На основу докумената ово се питање повлачи још од Вла- дике Рада и остало је спорно. Тек 1909., за вријеме владе г. др. Тома- новића, Аустријанци су заузели спорни неразграничени „Дврсник“. Г. др. Томановић уложио је протест, на који Аустрија није одговорила, а међутим рад с њене стране на утврђивању „Дврсника“ настављао се живо и непрекидно. Данашњи председник Владе ушао је у ка- бинет г. др. Томановића 1911., да- кле многи доцније него су Аустри- јанци „Дврсник“ заузели и почели га утврђивати. На крају говора, г. Предсједник Владе предложио је Скупштини да образује и анкету, која ће проучити ово питање и ви- дјети да су по оптужбе због тобожње продаје „Дврсника“ проста клевета. Он са гнушањем и презирањем пре- лази преко гласова, који су о томе били протурени. Народна Скупшти- на је послје подуже дебате при- мила протест прелаз на дневни ред, с чиме је ова непотребна афера рашчишћена, разбивши се о образ- онијех, који су је инсценирали и подметнули невинима.

Смутње на граници. Од некога времена запажене су на нашој гра- ници према Арбанији међу племе- нима Хотима и Грудима смутње противу мира и реда. Међу поме- нутим племенима, која су од дав- њина везана уз Црну Гору, отпо- чеје су се ширити, са добро нам познате стране, противу нас непри- јатељске агитације, особито од онога дана, кад Грудни и Хотни по одлуци Лондонске Конференције припадо- ше нашој држави. Са наше стране брчка атака су праћена најљубиво и њихов траг стално води извору, из којег су поједином крајевима вазда ширена зла и сплетке, потпомогане обилним средствима из туђих руку, којима је слобода и напредак Арба- није маска за прикривање правих освајачких намјера. Свјесни необо- риве чињенице, да Арбанија, нарочито њен сјеверни дио, своју сло- боду дугује највише нашој крви; свјесни, на даље, својих права, која нам је и сама Европа у одлуци

данас се ваја готово само на голо, јер је скульпторски умјетнички изражај људ- ско тијело, а не капут, а не чакшире; даље, у свладавању свог умјетничког ма- теријала и у умножавању свога значаја изражавања, отишли су необично далеке. Ми ћемо овдје латинично да прикажемо неколицину највећих скульптора, тек ради мало новинског обавјештавања.

Огист Роден. Рођен у Паризу 1840. Тај највећи скульптор посљедњих времена био је у почетку пртач и декоратер за јевтине новце, мучећи се кроз своју мучну младост. У својим тежким младости- вечерима, он се удубљавао у читање Дан- теове „Божанствене“ коју ће послје да опјева у мрамору. У својој 24. години он је дао познату бронзану маску „Човек с разбијеним носом“, чије од дубоких боја згужвано лице и далеко загледање очи носе обиљежје његовог доцнијега рада. Жири париског „салона“ одбио је био тај рад. Да би потпуно свладао умјет- ничку технику, он је тада ступио у атеље скульптора Карие-Белеза. Доцније је ра- дио као помоћник у другим атељима која праве подужега, и коначно походно у Италији Микел-Анђелова дјела.

Тада је покушао поново да изложи у „Салону“ свога „човека првих времена“, што је било поново одбачено. Заиста, гада је могло изгледати необично, кад један умјетник вајајући, даде безбројан број површинца, нагнутих једну према другој, проливених ваздухом, свјетлом и сјеном, што овјаш људско тијело. То сав- ршенство умјетничког, скульпторског из- ражавања Роденовог било је тада одвише

Лондонске Конференције загаран- товала, ми смо те смутње и сплетке са стране стрпљиво подносили. Али у потоње вријеме оне су узеле очи- гледно непријатељски карактер и довеле су до испада противу реда и безбједности наших поданика, што се више не може подносити. Поједине чете од смутљиваца, са стране заведених и наоружаних, на- падају наше мирне поданике у Ту- зима и околини и чине дјела, која правна држава, без штете по своје достојанство, не може оставити не- кажњена. Наши надлежни су дужни да се час прије постарају да се лате одлучних мјера у корист одржања реда и мира на тијем странама, као и у корист очувања наших права.

Дванаестина буџета. Званични лист објавио је Закон о продуже- њу буџета прихода и расхода од 1913. за четврту дванаестину ове године.

Скупштински одмор. Ускршњи одмор Народне Скупштине почео је 1. априла а трајаће до 14. априла.

Странци. Откако је вријеме ото- плило, у пријестоницу су почели долазити у великом броју странци путници, који посјећују нашу зем- љу. Међу њима има много отмје- них путника из разних европских земаља.

Оскудица великог модерног хо- тела све више се осјећа на Цетињу.

Прољеће. Од неколико дана на- ступило је топло прољеће вријеме које се тако жељно очекивало по- слије дуготрајне и јаке овогодишње зиме. Сунце је већ толико припе- кло, да се у нашој пријестоници у обилној мери појавила права љет- ња прашина.

ВАСКРС. Празнике Христова Ва- скрса најтоплије честитамо свијема поштованим читаоцима нашега листа са жељом, да их проведу у задовољ- ству.

ТЕЛЕГРАМИ

Руска Царска Породица

Царскоје Село, 26. марта

Царска Породица отпутовала је за Ливадију. — Бечки Кор. Биро.

Одговор на грчку ноту

Лондон, 26. марта

Велике Силе Тројног Споразума саопштиле су Берлину, Бечу и Ри- му одговор на грчку ноту одно- сно Арбаније и Егејских Острва. Сви изгледи говоре за то да ће шест Великих Сила потписати ове предлоге и да ће се Грчка с њима сложити. — Бечки Кор. Биро.

ново, да би се могло свидјети. То је било одвише велико обиље дивних по- јединости, које није нико разумио. Нешто доцније, он је дао познату фигуру „Човек првих времена“.

Човек је био представљен како се из тежног, муклог сна неsvјесности буди у јасну свјетлост свјести. Рођен у томе давању изражаја како наступа свјесност није био слабији него Микел-Анђело у стварању Адама Сикстинске Капеле.

Његова продуктивност је послје тога сваки даном расла. До које се снаге изражаја његов стил у току година ис- нео, показује „Адам“, чијем дивовском тијелу пријети опасност да ће се од те- жине очајана скрхати. С колико је много умјетничке моћи изражено ту како се те- шка рука обара низ тијело и очајно у- пиње да одоли, и оне цик-цак сљомљене линије од главе на десној позји! И ду- бине и избочине површина тијела тако су умјетнички наглашаване, као да ће мрамор за који час да проговори и да каже сву печалну историју до данас, сву трагичност човјечије душе која се витла кроз казну материје.

Своје мрамору Роден је увијек умно, више него ико, да удахне душу, да даде одуховљени изражај. Његов мрамор живи, дише, осјећа и сања. Када је представ- љао људско тијело у загрљају, он је знао да отјелови, да оваплоти у мрамору сву етеричну њежност љубави и сву њену опипљиву чуљност. Роденова умјетност је највеће могуће одуховљавање мрамора, а његови мрамори су оваплоћена душа. Међу најбоље, што је Роден створио, ра- чунају се његове бисте, гдје је сва уни-

Министарство трговине просвјете и индустрије

Биоград, 26. марта

Синоћ, у специјалној дебати о буџету министарства трговине, просвјете и индустрије, изнио је у говору министар Др. Велизар Јанковић свој радни програм. Он је спремио шест законских приједлога и шест расписа за Нову Србију. Изложио је потребу измјена у администрацији и контроли свога министарства, захтијевајући његово подвостручење, јер се је раширило поље за рад, и тако би била два министарства: министарство пољопривреде, и министарство трговине и индустрије. Министар се осврнуо на неопходност стварања агрономског факултета и говорио је затим о реформама које би имале да се уведу, као што је земљораднички кредит, одгајање стоке, индустрија, занати, трговачке школе. Иза тога је предложио да се Трговачка Академија преобрази у велику школу трговачких наука. Дотакао се потребе измјена закона о акционарским друштвима, и смањивања банковног интереса. Говорио је о стварању нових трговинских агенција у иностранству; о потреби да се ријеша аграрно питање у новим крајевима, и да се створи централна банка која ће куповати посједе. Министров говор извео је одличан утисак у свима круговима. Скупштина је иза тога усвојила буџет у целини. — Биоградски Пресбирио.

Италијанска политика

Рим, 27. марта

Министар Иностранних Дјела, Маркиз ди Сан-Ђулиано изјавио је у Сенату, у току расправљања о трошковима Либије, да Тројни Савез остаје чврста основица италијанске спољне политике. Интимни споразум Италије и Аустро-Угарске осигурао је јадранску равнотежу стварањем независне Арбаније. — Бечки Кор. Биро.

Епирско питање

Беч, 28. марта

Амбасадори Енглеске, Русије и отправник послова Француске предали су послуже подне, одвојено, грофу Берхтолду против-предлог Тројног Споразума о одговору Великих Сила на грчку ноту. — Бечки Кор. Биро.

Српски деманти

Биоград, 29. марта

Вијести које су објављене на све стране, датиране из Софије, Драча и Беча, о тобожњим испадима, звјерствима, убијствима, силовањима ар-

трашности, сва душа, сва сума живота и бића представљеног човјека стављена у изражај лица. Гиста сликара Лорана с уморним, дремљивим очима и биста новинара Рошфора сигурно су најбоља дјела свеје врсте.

А његово рецитовање Дантеових стихова у мрамору је најљепше рецитовање и најљепша pjesма коју је мрамор икад ијевао.

И без претјеривања се може рећи да није ниједан уметник толико обогатио ризницу наших представа о кретањима и изражајима људског тијела као Роден.

Пол Албер Бартоломе, рођен у Тивервалу, у сенском департману 1848. У почетку сликар, последије смрти своје драге жене он је почео да ваја и извајао њезни красни надгробни споменик. Љубав и жалост за умрлом женом коју је безмјерно волио, били су неодољиви покретач његовог уметничког стварања. Његова уметност је обожавање љубави као побједитељнице смрти. И вајаше само чудне сцене смрти и љубави које побјеђује.

Његов „Споменик свих мртвих“, што откупљен од града Париза, снага извјесно међу најљепше ствари елегичне скулптуре. Па и ако Бартоломе није какво сјајно име међу модерним скулпторима, он је често много вољен и много цијењен.

Константен Меније, рођен у Бриселу 1831. Вајао је монументалне споменике и дивне прегнатије рељефе који имају као предмет огромне напоре и од напрезања набрекла тјелеса савремених индустријских радника у часовима печалбе. Његова уметност, рађена сасвим слободно, од-

банашког муслиманског становништва и паљењу њихових имања, — апсолутно су лажне, измишљене и тенденциозне.

С овим вијестима које се истовремено шире на све стране, хтјело би се увјерити да српске власти владају са режимом терора, али јавно мишљење већ је било предупређено и добро зна ко је чинио недјела и кога је осудило у своје вријеме, те се неће дати завести клеветатама са којима се систематски покушава да се дискредитује Србија. Српски Пресбирио објављивао је деманти за демантом, али преостаје само један начин да се обустави ова кампања; а то је увјерити се на лицу мјеста о нетачности. Пресбирио, једном за свагда, категорички опровргава ове вијести које доносе више штете онима који су их измислили, него Србији. — Биоградски Пресбирио.

Пошљедњи упад Арнауца

Биоград, 29. марта

Поводом вијести из Драча којима се јавља да није истина да су арбанашке чете упале у српско земљиште код села Бање, — понављамо:

Арбанашке чете упале су у српско земљиште, са намјером да побуне становништво у призренском округу. Још у почетку марта, по старом календару, ове чете увукле су се у Србију, са изговором да тргују, док је њихов план био да побуне становништво у Бањи и у Ораховцу, и да заједнички нападну на Призрен. Становништво су увјеравали да је Европа одлучила да присаједини тај крај све до Митровице и Урошевца Арбанији, ако се побуну, а чак би могло и да дођу под турску власт.

Првог марта, једна арбанашка чета приморала је становнике села Бање да јој се придружи. У почетку било их је 300 на броју, а последије два дана 600. Сви су били добро оружани и снабђени муницијом, али није имало хране. Како су навикли да живе од плачка, развили су се по околини и селима, увјеравајући сељаке да ће им бити боље под арбанашком владом; да неће морати да плаћају пореза, нити ће морати да изводе радове, и да ће живити као и раније.

Чим је кмет у Бањи сазнао што спрема посљедњих дана неколицина с чувеним Садри бегом у Ораховцу и селима чији кметови су извијестили српског начелника, овај је одмах пошао на лице мјеста, опколио кућу гдје се налазио Са-

ријешених руку од правила умјетности, даје утисак монументалности, чак и онда кад ради мале ствари.

Његова „Стара Јага“ рађена је са толико вјештине моделирања и са толико природне истинитости да је потребно гледати и репродукцију те „старе Кљусине“.

Жорж Мен, рођен у Гану 1866

Његов рад је посљедица огромне неутривне студије према природи, и поклоњивања пред умјетношћу готском. Колико је била јака та студија природе показује један његов мршави дечко који се, гледан са пет разних страна, увијек склада у један јединствени свечани акорд. Или једна мала група: мршава биједна мајка с болесним дјететом које умире у крилу, или једна „Калуђерица“ избразданог лица, увело од молитвања и погашених, тешко погашених страсти — све је то моделирано на најизразитији начин и рађено с навешом артистичком брижљивошћу. Као и готским уметницима, њему обична љепота тијела не значи ништа, али у његовим мршавим биједним тјелесима са угластим изломљеним удовима, живи душа мистичке готске величине и љепоте.

Од Менове скулптуре утисак је често исти као од убогих, туберкулозних дјевојчица, са сиротанском марамицом око мршавага врата, кад у сумраку готских цркава молигвају тихо своје молитве, убоге јаде болесних тијела и пропалих, агажених егзистенција. То је скулптура мршавих, патничких тјелеса, што ћутећи носе свој тешки, небунтовни бол понизних.

дри бег и дао пуцати, али Садри бегу је пошло за руком да побјегне и да се дохвати планине, гдје га пристиже велики број Арнаута. За њима се дао у потјеру срески начелник са жандармеријом, али пошто је било много Арнаута, срески начелник је био опкољен, рањен и заробљен. Арнаути га поведоше са још неким заробљеним жандармима у Бању; затворише га у општинску, али га нијесу ударали на муке. Узели су му само новац, ствари од вриједности и нешто одијела. Неколико минута иза тога, једно одјељење жандармерије ослободило је српског начелника и жандарме.

Трећега марта, иза нападаја на Бању, Арнаути нападоше на Ораховац, али су били одбачени од војног одреда према Острозубу. Црногорске трупе појавиле су се тада на Дриму и пресјекле одступницу Арнаутима који се окупише на једном вису изнад Ораховца и бој се заметну код села Острозуба.

Заробљени Арнаути причали су да је, са друге стране Дрима, више хиљада Арнаута чекало само на први успјех, па да пријеђу преко ријеке. Ови Арнаути су били они исти који су већ једном прелазили преко границе и разбјежали се последије пораза.

Ово је ток догађаја који су се одиграли и које смо, у кратко, у своје вријеме објавили, док се они који су њихови зачетници, труде да их свјесно изврну и да кривицу за своја недјела баце на Србију. — Биоградски Пресбирио.

Велика Народна Скупштина

Биоград, 31 марта

Предсједник Владе, г. Пашић, дао је јутрос у Скупштини ову изјаву:

За вријеме овог читавог засиједања, са свих страна је било истицано питање о сазиву Велике Народне Скупштине. Краљевска влада је имала прилику да Скупштини изјави да није противна овом сазиву, али да избори и сазив Велике Народне Скупштине треба да буду одгођени, јер је последије ова два рада народ заборавио исцрпљен. Пошто се одуговлачи законодавни рад, влада на коју пада одговорност за државне послове, мора да изјави да неће моћи узети на се ту одговорност, ако буџет и важна и хитна питања која су на дневном реду, не буду ријешена у потребно вријеме.

Послије ове изјаве, опозиција је дала на знање да би предсједништво Скупштине морало учинити све од своје стране да се покуша како се дошло до споразума између владе и опозиције. Предсједник одговарајући на овај позив, закључио је сједницу, молећи Владу и вође странака да се споразумију како би се могао наставити парламентарни рад.

Вође самосталних радикала упутили су питање, хоће или неће ли влада сазивати Велику Народну Скупштину ове године, а и друге опозиционе странке упутиле су предлоге о ревизији устава. Предсједник Владе, последије кратких преговора са вођама самосталних радикала, изјавио је да не може дати одговор, прије него што о томе запита Краља за мишљење, и замолио је опозицију да заврши што прије прво читање буџета, обећавајући да ће одговорити прије другог читања. Влада сматра за пријатност да саопшти Скупштини да Краљ пристаје на сазивање Велике Народне Скупштине, ако сва хитна и важна питања буду ријешена у потребно вријеме, питања на која народ чека — ако буде буџет изгласан и ако дође до споразума о питањима ревизије устава, која ће ријешити Велика Народна Скупштина. У овом случају, влада изјављује да ће указ о сазивању Ве-

лике Народне Скупштине изићи најкасније прије завршетка године. — Биоградски Пресбирио.

† Љубомир Крсмановић

Биоград, 31. марта

Љубомир Крсмановић, биоградски милионар, родом из Босне, оставио је својим тестаментом 4 милиона динара Министарству Војном за српску војску, и ако није био војник. Министарски Савјет ријешао је да му се одаду велике војне почаст и да погребу присуствују депутације из свих војних корова. Пријестолонашљедник Александар и принц Ђорђе заступали су Краља на погребу. Међу вијенцима истиче се вијенац Министарства Војног. Огромно мноштво народа отприлично је Љубу Крсмановића до вјечне куће. — Биоградски Пресбирио.

Српски Буџет

Биоград, 31 марта

Скупштина је усвојила, са 93 гласа против 35 гласова, буџет у другом читању, и закон о финансијама. Иза тога је Скупштина одгођена за 25. април (8. маја). — Биоградски Пресбирио.

Устанак у Епир

Драч, 30 марта

Агенција Стефани сазнаје да је, у околини Виглисте, 350 редовних грчких војника разорило два арбанашка села, и да иду на Корицу. Послана је помоћ жандармерији у Корици. — Бечки Кор. Биро.

Драч, 30. марта

Арнаути су заузели Хоџишта. Грчко становништво бјежи према Виглисти. — Бечки Кор. Биро.

Атина, 31. марта

Атинска Агенција сазнаје да су Арнаути заузели села између Преметиа и Лесковика и прекинули везу. Аутономна епирска војска напала их је и приморала да се повуку са тешким губитцима. — Бечки Кор. Биро.

Пренк Биб Дога

Драч, 29. марта

Пренк Биб Дога стигао је у Драч и био примљен од Књаза. — Бечки Кор. Биро.

Пут Цара Вилхелма

Беч, 31. марта

„Neues Wiener Tagblatt“ сазнаје да дипломатски кругови увјеравају да ће цар Вилхелм, враћајући се са Крфа, посјетити Краља Карола у Букурешту, а затим ће поћи у Будим-Пешту да поново посјети Франца Јосифа у присуству пријестолонашљедника Франца Фердинанда. — Бечки Кор. Биро.

Руска царска породица

Ливадија, 31 марта

Цар са породицом стигао је у Ливадију. — Бечки Кор. Биро.

Аустро-угарски и италијански министри иностранних дјела.

Беч, 1. априла

Гроф Берхтолд отпутовао је синоћ у Опатију, гдје ће се састати са Маркизом ди Сан-Ђулианом. — Бечки Кор. Биро.

Опатија, 2. априла

Гроф Берхтолд је стигао прије подне, а Маркиз ди Сан-Ђулиано у подне. — Бечки Кор. Биро.

Опатија, 3. априла

Гроф Берхтолд и маркиз ди Сан-Ђулиано конферисали су два сата. Конференција ће се наставити идућих дана. — Бечки Кор. Биро.

Франц Фердинанд

Трст, 1. априла

Надвојвода Франц Фердинанд отпутовао је синоћ за Минхен. — Бечки Кор. Биро.

Минхен, 2. априла

Допутовао је Франц Фердинанд да посјети Краљевски Пар. На ста-

ници је био свечано дочекан. — Бечки Кор. Биро.

Г. Стреит

Крф. 1. априла

Цар Вилхелм одликовао је грчког министра Стреита црвеним орлом првог степена. — Бечки Кор. Биро.

Арнаутске оптужбе

Драч. 2. априла

По сигурним (!) вијестима, Срби су недавно разорили више од хиљаду кућа и побили више стотина људи, жена и дјеце у косовском вилаету. — Бечки Кор. Биро.

Арбанашка дипломатија

Драч. 2. априла

Вијест да ће министар Хасанбеј поћи у Цариград као пуномоћни министар, неоснована је. — Бечки Кор. Биро.

Њемачки канцелар.

Крф. 3. априла.

Њемачки канцелар Бетман-Холвег стигао је овамо. — Бечки Кор. Биро.

Рат у Арбанији.

Драч. 3. априла.

Ради се са журбом у читавој земљи на опремању народне војске. Књаз намјерава, пошто је то потребно, да пође на Југ на челу војске и да силом проведе одлуку амбасадорске конференције у Лондону. — Бечки Кор. Биро.

Солун. 3. априла

Последње вијести из Биглиста јављају да је међу усташким вођама превладало увјерење да треба наставити и даље бој против Арнауца. — Бечки Кор. Биро.

Италијански национализам

У Биограду држао је г. Миодраг Ристић професор, предавање о италијанском национализму: постанак, развој и идеје.

У своме веома исцрпном и документованом предавању, г. предавач, који је један од најбољих зналаца италијанских прилика, рекао је у главном ово:

Национално-политичка удружења

Међу друштвено-политичким покретима конституисаним у Италији последије анексионе кризе, најважнији је националистички покрет, организован у Националистичко удружење. (L'Associazione Nazionale). Прије њега, у току деветнаестог вијека, било је више покрета, од којих треба истаћи нарочито ове: Карбонарство. (La Carboneria). То је покрет из првих година прошлог вијека. Пренесен из Шпаније у Напуљску Краљевину, а из ове у остале државе Апенинског полуострва, Карбонарство је покрет управљен, с једне стране, за добијање устава и политичких слобода, а с друге стране, противу туђинских режима. Карбонарство успијева, у јулу 1820. год., да створи револуцију у Напуљској Краљевини, која, с почетка успјешна, убрзо пропада, да изазове још жешћу реакцију но раније. Тај је резултат имало Карбонарство и у краљевини Сардинији, у којој револуција, коју је оно створило у марту 1821. такође пропада. У таквим приликама, борба против Аустрије још мање је била успјешна.

Млада Италија

Други покрет је покрет Младе Италије, коју је Мачини основао 1831. год. Овај покрет много је важнији и утицајнији од Карбонарства. Апостол италијанског уједињења, Ђузепе Мачини, стално креће устанке, подржава у духовна тежњу ка акцији и за унутрашње слободе и за ослобођење од аустријске управе, посредне и непосредне. Онај који је највише дигао духове у борби за уједињење и који их је стално неуморно припремао за доцнија и срећнија времена, то је био овај непомирљиви републиканец. Трећи покрет је Иредентизам. (L'Iredentismo). То је покрет који постаје сјутрадан по примиру рата од 1866., кад је Гарibaldi добио заповијест да се врати из Трентина, у који је већ био ушао са својим четама. Примирје, а доцније мир, у октобру исте године, оставили су под Аустријском италијанске покрајине, италијанске заиста или италијанске по томе што их Италијани — националисти на првом мјесту сматрају таквима. Иредентизам је нарочито жив од седамдесетих до деведесетих година. Воде га републиканци и радикали. Он је уперен противу

Аустрије, као германске државе, која држи потчињене Италијане. Антиаустријски, иредентизам је, у исто вријеме, франкофилски. Иредентисти сматрају врло природним мржњу према Аустрији и симпатије према Француској. И ако много хучан, иредентизам нема позитивних политичких резултата: бурне сцене у Скупштини, реторички манифести по улицама у свакој прилици која им се укаже згодна, демонстрације по улицама противу Аустрије. Али и ако је такве слабе важности, њиме се спекулише и у Аустрији и у Италији. У Италији се њиме спекулише да се од Аустрије добије какав уступак; у Аустрији, опет, да се, због њега, оправда рђаво третирање Италијана, њених поданика.

Данашњи покрет

Данашњи, националистички покрет, битно се разликује од свих ових поменутих покрета: он се од њих разликује менталитетом људи који су га покренули, њиховим тежњама и начинима које су изабрали да их остваре. Он је покрет сасвим скорашњег датума: материјално постоји од децембра 1910. г. Четири италијанска публициста познатих имена, упутили су, у августу те године, позив великом броју лица у Италији, да се крајем те године састану у Фиренци. Већ у том позивном прогласу они себе потпуно јасно одређују. Тако они изјављују да сматрају да „циљеве народа нијесу у његовим границама, већ изван њих“. У унутрашњој политици, они примају институције које постоје, као и оправдане политичке реформе. У спољној политици они траже „енергичнију колонијалну политику“ као и очување италијанске народности у крајевима у којима јој пријети уништење или апсорбовање“. То су две најважније тачке њиховог програма, коме они на састанку у Фиренци дају санкцију, образовавши поменуто националистичко удружење.

Шта представља национализам у Италији

Национализам у Италији представља, у првом реду, анти-социјалистички покрет. На конгресу у Фиренци, они су одредили своје становиште врло прецизно. Оно што они једино признају у новој Италији, то је Кристијеве вријеме: они су то, као што се видјело, казали у свом позивном прогласу. Социјализам је дезорганизовао Националну партију, одвајајући је од ње и упуштајући га у класу, у спитикате. Оно што је материјално у простору и вјечито у времену, то је нација. Она је друштвеног гледишта, представља најсавршенију стварност; са индивидуалног гледишта, представља највишу идеалност.

Представивши овако своје гледиште национализма, они улазе у борбу против социјализма, на првом мјесту, али у исто вријеме, они воде борбу и противу свих осталих демократских странака. И националисте се не заустављају ту; они сматрају да је цио политички живот у Италији рђав, јер су се све странке толико измијешале да се и не може говорити о политичким странакама, већ о једној јединој политичкој странци. У Италији се, од 1896 до 1908, зна само за „политику ноге у кући“: боји се држава, боји се буржоазија, сви се боје. Треба престати бојати се. Да би се то могло постићи, треба бити јак, и то јак, на првом мјесту, свијешћу и вољом. Треба не бојати се рата. И националисте постају апологисти рата.

Националисте не јуре за ратом.

Само, оваквим својим апологијама рата, националисте неће никако да гурају у рат. Они тиме, веле, воде борбу противу пацифизма, противу тежње т. ј. да се, по цијену незадовољавања Права, Цивилизације, Правде, одржи мир. Пацифизам је, по њима „глуи“; он је тројак: а) пацифизам идеалистички образоване и космополитске буржоазие савремене Европе; б) пацифизам социјалистички; в) пацифизам плутократски. Људи од послова траже мир из страха да рат не оштети прослове.

И зато, слава рату! веле националисте. Слава рату и зато што Италија има своју функцију у свијету. Ту функцију Италије у свијету проповиједао је и Ђузепе Мачини, вјером пророка, и Ђузепе Гарibaldi, мачем божјим, али та њихова функција је „хиљаду миља далеко“ од функције коју јој дају данашњи италијански националисте. Они, у почетку свога стварања, изјављују да су незадовољни што се свјетска историја развија изван икаквог италијанског утицаја. Италија, која је двије хиљаде година толико рекла, може бити има још шта ново да каже. Италија — веле националисте — има нешто што немају ни Французи ни Енглези ни остали сјеверни народи. Националисте, истина, не кажују шта је то што Италија има, а други немају, али се, по њиховим свима концепцијама, даде са сигурношћу претпоставити да праве алу-

зију на сталну свјезину и обнављање Италијана. Тако један њихов теоретичар вели о њој: „Сваки народ има обично право на независност и може на њега да се позива. Право италијанског народа није једно тако обично право; оно је нешто друго. Сваки народ има то право да очува ту своју независност. Али, у много случајева, то право треба да буде жртвовано вишем захтјеву опште цивилизације. Наше право је право да вршимо у свијету једну од главних историјских функција. И ми ово право можемо и треба да изоставимо, не само у наше име, но у име људског рода.“

Националисте за империјализам

И националисте, последије овога, изјашњују се, природно, за империјализам. Те су тенденције показале они још на своме конгресу у Фиренци, али их тада нијесу унијели у свој статут. Доцније они су, врло енергично, учинили декларацију о империјализму. Тако они кажу да срећан и триумфујући национализам не може да не постане империјализам. Кад се једном прими начело угамице и борбе међу народима до крајњих граница, оно мора да гурне нацију најприје да чује за сваки сукоб и изједначења са другим — и ово је Национализам — а за тим да наметне своју вољу, своју цивилизацију, своју културу, и то је Империјализам. У мају прошле године, званични орган њиховог удружења изјавио је да се Италија одлучно кренула путем империјализма. А ово дана, њихов један највећи пропандист, у једној својој конференцији, рекао је да је империјализам одлазак у Триполис, одлазак у Арбанију, одлазак у Малу Азију.

Присталице Тројног Савеза

У питању савеза, италијански националисте су се, од првог дана декларирали као присталице Тројног Савеза. Оно што су доцније јаче истакли, то је јаче прибијање уз Њемачку, остављајући Аустрију нешто у страни, и све јаче наглашавање свога непријатељства према Француској. Док су, на конгресу у Фиренци говорили да, и кад би Италија хтјела да приђе Тројном Споразуму, овај не би хтјео да је прими, дотле су, за ово три године, од тога конгреса, конкретирали своје мишљење у дубоко увјерење да је Њемачка природна савезница Италије, док јој је Француска природни такмац. Посљедњи дан, један њихов најистакнутији члан рекао је да је Француска данас такмац Италије, да је то био и да ће то увјек бити.

Јадранско Море италијанско.

Националисте су се одредили у једном питању које нас интересује: у питању његових односа према Југословенима. Јадранско Море има да буде искључиво италијанско. Рет је италијанска варош по традицијама, по култури, национално, Словенци, „робови“, импортирани су у Трст, поглавито радом аустријске владе. До скоро, Италијанци су имали монопол школе у Трсту и сви су Словенци бивали италијанизовани; данас Словенци у великој италијанској варош стварају своју малу варош. Трст има историјска, национална и културна права да добије италијански Универзитет. Ријека (Фијума) је „права предстража италијанства, и ако је са државе синао у њу варварски Хрват“. Они предвиђају да, неминован, када ће Ријека бити анектирана краљевини Италији. И не само Ријека: њихове територијалне претензије силазе све ниже на југ, допирући до Дубровника. А Задар је најчистији адићар италијанства.

Национализам и Србија

То је италијански национализам. Истина, није цијела Италија још у овим иде-

јама, али, стоји ипак да има и оваквих идеја у италијанском друштву које је претријело њихов утицај. За будуће односе између нашег народа и Италије, поуздано се може рећи, последије свега овога, да се Српство са италијанским националистима, оваквима какви су данас, заиста неће моћи никада споразумјети.

ПРОДАЈЕМ ОДМАХ

моју кафанску радњу на најживљем мјесту у општинској кући, катунска улица, бр. 35. са цијелим прибором, који је врло добро учуван, као билијар, мермерне столице, и т. д.

За ближе услове обратити се потписатом.
бр. 15, 23 БЛАЖО БРАТИЧЕВИЋ — Цетиње.

Дописница

разних као и из Балканског рата једну хиљаду комада 35 перпера плаћена поштарина, на већу количину јефтиније.

Штамбиља од каучука и месинга за управне, судске, царинске, општинске и школске власти, као и за трговине. Може се добити по јефтиној цијени само у:

Књижари Пера Вукотића Подгорица.

бр. 18, 33

100.000 зрелих коријена смрчеве

на Дурмитору продаје општина Жабљачка; пут ријека Тара—Дрина—Сава. За ближе услове обратити се општ. Жабљак, или В. Новоселу, наставнику, Цетиње.
бр. 19, 13

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ

Приликом болести и смрти нашег не-прежаленог и милог сина

† НИКОЛЕ (Бећа)

кога у четвртој години свог живота Свемогући пресели у вјечност 6. пр. м. задужио смо од многих наших пријатеља, који се о покојниковој болести распитиваху, а на глас о смрти похиташе да нам лично, писмено или телеграфски изјаве своја искрена саучешћа, те им овим тоило благодаримо.

На првом мјесту благодаримо господину бригадиру Л. Гојнићу, господину управитељу М. Рамадановићу, господину предсједнику М. Контвићу и господи: официрима пљеваљске посаде, чиновницима, свештенству, учитељима и браћи Пљевљанима, који у онако великом броју покојника до вјечне куће допратише. Господину Д-р Стансу дугујемо вјечиту благодарност. Вазда ћемо се сјећати његовог неуморног труда и свесрдне борбе и дан и ноћ да покојника избави, али Свемогући је тако хтјео.

Никада се ничим одужити не можемо нити довољно изразити нашу благодарност, коју осјећамо, господину ревизору Делићу и његовој Госпођи, господину царинику Вукотићу и његовој Госпођи, господину Павлу Врбиши и његовој Госпођи, господину Урошу Милинковићу и његовој Госпођи, господину Јосифу Бајићу и његовој Госпођи и сину му госп. Стеву, који нам и дан и ноћ без престанка и одмора помагашу нашу обољелу дјецу лијечити, а особито покојника, који их вољаше као и своје родитеље.

Свакоме нека је наша хвала, ко нас је овом приликом ма чим задужио.

Ожалошћени родитељи:

Димитрије и Видосава Беговићи.

бр. 20, 1—1

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ

Пажња, која је указана смртним остацима покојног мога оца

† ФИЛИПА ТОМАНОВИЋА

обвезала је за увијек моја синовска осјећања.

Поштованом Цетињском и Његушком грађанству, чиновништву и школској младежи, народу и угледницима из Боко-Которске области, мојим пријатељима и познаницима изјављујем на указаном саучешћу, у име све родбине, најтоплију благодарност.

Цетиње, 2. априла 1914.

Број 20 1—1

Шпиро Томановић.